

a Szent Péterre. Fél tízre, amikor a Pápa nyitott kocsiján megérkezett, zsúfolásig megtelt nemcsak a kolonádok közötti térség, hanem a Vatikán környéke is. Róma soha nem látott ennyi fiatal együtt; mintegy 300.000-en lehettek, mert Olaszország különböző egyházmegyéből is nagyon sokan érkeztek. Ragyogó tavaszi időben hozsannázott a lelkes fiatalság Krisztus Királynak, aki azért jött, hogy szolgáljon.

A Szentatya az obeliszknél áldotta meg a pálma- és olajágakat, majd körmenetben vonult egy csoport fiatallal a bazilika előtt felállított szabadtéri oltárhoz, hogy bemutassa az ünnepi szentmisét. A Márk-passió után mondott homíliájában Jézus jeruzsálemi bevonulását, majd elítélését és kereszthalálát idézte fel. Jézust a Főtanács mint istenkáromlót, Pilátus pedig mint politikai bitorlót ítélte el. Valójában Pilátus, amikor a töviskoronás Királyt bemutatta a népeknek — „Íme az Ember!” — nagy igazságot fejezett ki. Jézus az Isten Fia és Emberfia az ember ügyét magára vállalta. Azért jött hogy tanúságot tegyen az igazságról, az ember igazságáról, amelyet kifejezhetünk két szóval: Isten képmása és Isten teremtménye. A kísértő ezt az igazságot forgatta ki, amikor az első embereknek azt sugallta: Ne engedelmességetek, — olyanok lesztek, mint az Isten! Jézus Krisztus, aki — jóllehet az Atyával egylényegű — felvette az emberi állapotot, a szolga alakját. Kereszthaláláig menő engedelmisségével mutatta meg az embernek a „megistenülés” útját. Hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyünk, részesedjünk az isteni életben. „Jézus tehát magára veszi az ember ügyét, tegnap, ma és mindörökké. Ezt a Jézust ünnepeljük, áldjuk itt a Szent Péter-téren. Minden ember azért jön, hogy tanúságot tegyen az igazságról, miként Jézus tette. (...) A második évezred végén világunknak — a sok fenyegetés közepette — egyre inkább szüksége van Arra, Aki engedelmes lett egészen a kereszthaláláig. A világ nem nélkülözheti Krisztust. A világ fiataljai Róma püspökével és Péter utódjával, megvallják Krisztust most az Ifjúság Nemzetközi Éve alkalmával.” Isten a feltámadt Krisztusban a világnak új kezdetet adott, megerősítette szövetségét. Reménységgel tekintünk az ember ügye képviselőjére, Krisztusra, akit az Atya felmagasztalt és Úrrá tett.

Szabó Ferenc

A HITTANI KONGREGÁCIÓ KÖZLEMÉNYE

Leonardo Boff egyháztanáról

1985. március 11-én kelt a Hittani Kongregáció közleménye (**notificazione**) Leonardo Boff brazil ferences „Egyház: karizma és hatalom” c. könyvéről (az eredeti cím: **Igreja: Carisma e Poder**, 1981; a dokumentum az olasz fordításra hivatkozik: **Chiesa: Carisma e potere**, Borla, Roma 1983). A közlemény a Pápa jóváhagyásával jelent meg, J. Ratzinger és A. Bovone, a prefektus, ill. titkár írták alá.

A hét oldalnyi dokumentum a bevezetőben vázolja a „notificazione” megszületését: P. Boff 1982. február 12-én önszántából küldte el a Hittani Kongregá-

ciónak azt a választ, amelyet a Rio de Janeiro-i Főegyházmegeye Hittani Bizottságától kapott. Ez a Bizottság bírálta kérdéses könyvét, megállapította, hogy súlyos tévedéseket tartalmaz. A Kongregáció, miután áttanulmányozta Boff könyvét, 1984. május 15-én kifejezte fenntartásait néhány tételével kapcsolatban, és felajánlotta a szerzőnek a személyes találkozás lehetőségét, hogy tisztázzák a problémákat. Azt is közölték Boff-fal, hogy ezt a levelet mindenképpen közzéteszik, figyelembe véve majd az esetleges megbeszélés eredményeit.

1984. szept. 7-én Ratzinger fogadta P. Boffot; jegyzői minőségben jelen volt a megbeszélésen Mons. Jorge Mejía is. A szerző megvilágította egyes tetteleit és ezt írásba is foglalta. Annakidején közleményt adtak ki a megbeszélésről P. Boff hozzájárulásával. A megbeszélés után, amely testvéri légkörben folyt le, Ratzinger bíboros fogadta Lorscheider és Arns brazil ferences bíborosokat, akik Rómában tartózkodtak. Utána a Kongregáció újra megvizsgálta P. Boff munkáját, illetve írásba foglalt megjegyzéseit. Bár elismeri a szerző jószándékát és tudomásul veszi az egyházhoz és a tanítóhivatalhoz való hűsége kifejezéseit, továbbra is kifogásolja a következő pontokat:

1) **Az egyház struktúrája:** P. Boff annak az irányzatnak képviselői közé sorolja magát, amely szerint a történelmi Jézus gondolatában nem szerepelt az egyház mint intézmény; ez csak a feltámadást követő fejlődés eredménye, főleg az eszkatologikus szemlélet elhalványodásával párhuzamos (129). Következésképp Boff számára a hierarchia a kényszerű intézményesülés szükséges eredménye, – egy bizonyos „elvilágiasodásé”, amely római és feudális stílusban fejeződött ki (70). Innen ered az a szükségesség, hogy az egyház állandóan változik (112); ma „új egyháznak” (110 stb.) kell megszületnie; az egyházi intézményeknek újra meg kell testesülniök a társadalomban, és a hatalomnak egyszerűen a szolgálat szerepét kell betöltenie (111). Ezekből az állításokból ered P. Boff felfogása a katolicizmus és a protestantizmus viszonyáról. Szerinte mindkét felekezetet tökéletlen közvetítése a kereszténységnek; az azonosság (megtestesülés, szentségek) és a nem-azonosság dialektikus fejlődését képviselik. A kereszténység történelmileg e két változatban jelenik meg.

Hogy ezt az egyház mivoltát relativizáló felfogását igazolja, P. Boff a Zsinat **Lumen Gentium** kezdetű konstitúciójának 8. pontjára hivatkozik: „Haec Ecclesia (ti. Krisztus egyetlen Egyháza) . . . **subsistit** (fennáll) in Ecclesia Catholica . . .” Valójában P. Boff pontosan az ellenkezőjét akarja levonni ezekből a szavakból: „Ténylegesen (Krisztus egyetlen Egyháza) más keresztény egyházakban is **fennállhat**” (131). A Zsinat ugyanis éppen azért használta a **subsistit** kifejezést, hogy az igaz Egyház **subsistentiá**-ját (fennállását) hangsúlyozza: az igaz Egyház csak a katolikus egyházban létezik, áll fenn, jóllehet ennek látható szervezetén kívül is megtalálhatjuk az Egyház **elemeit (elementa Ecclesiae)**, amelyek mind Krisztus Egyházának tulajdonát képezik és a katolikus egyház felé irányulnak (LG 8). P. Boff relativizmusával tehát a Zsinat tanítását elferdíti és a katolikus tanítást félremagyarázza.

2) **Dogma és kinyilatkoztatás:** – A relativizálásnak ugyanez a logikája érvényesül Boff dogmára és kinyilatkoztatásra vonatkozó nézeteiben. Igaz, meg-

különbözteti a dogmát és a dogmatizmust (147). Ez utóbbit elveti. De szerinte a dogma megfogalmazása csak egy meghatározott időben és meghatározott körülmények között érvényes (134). A dialektikus folyamat egy későbbi mozzanatában a megfogalmazást túl kell haladni, hogy a mai hit kifejezésének helyet adjon (135). Boff szerint a helyes katolikus magatartás az, ha alapvetően nyitottak maradunk minden irány felé (135). Amíg a dogmát „dogmatikusan” értelmezik (ez lenne a katolikus álláspont), addig Jézus Krisztus kinyilatkoztatása és az üdvösség megértésénél óhatatlanul számolni kell az egyházban az eltérő véleményt képviselő személyek szabadságának elfojtásával (74).

A Kongregáció dokumentuma ezzel szemben megjegyzi: a relativizmus elmentéje nem a verbalizmus és a merevség. A kinyilatkoztatás végső tartalma maga Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek, aki a Vele való közösségre hív bennünket. A dogmát kifejező szavak mindig analogikusak: Isten Szaván, a Szentírásan alapulnak, hitre méltóan kifejezik az Istenre és az emberre vonatkozó igazságot. A múlt nyelvezetének újraértelmezése nem jelenti az igazságnak a feláldozását, hanem a hiteles szövegek gazdagságának helyes és korszerű kifejtését. A dogmatikai formulák értelme mindig igaz és következetes, vagyis meghatározott és megváltoztathatatlan, jóllehet mindig újra meg lehet világitani és mélyebben lehet meg érteni. (Vö. *Mysterium Ecclesiae*, 5, 1973.) A „hitlételeményt” mindig meg kell őrizni érintetlen tisztaságában.

3) A szent hatalom gyakorlása: — P. Boff szerint a római egyháznak meg kellene szabadulnia attól a súlyos „patológiától”, amely a szent hatalom egyeduralmi gyakorlásában mutatkozik, az elnyomó világi hatalmakhoz hasonlóan. A hatalomnak a közösséget kell szolgálnia kiváltságok nélkül. A szerző a történelemre hivatkozik: a klérus a hatalmat kisajátította a keresztény nép kárára, amelyet megfosztott a döntéstől, a tanítástól stb. (75, 222kk, 259–260). Uralkodás, centralizálás, triumfalizmus (100, 85, 92) jellemezte a hatalomgyakorlást. A szolgáló egyház új modelljét kell megvalósítani.

A Kongregáció bírálja Boff értelmezési „kulcsát”, ti. amikor a szentségeket pusztán szociológiai kategóriák (termelés-fogyasztás) szerint elemzi a papok „szolgáltatásáról” szólva. A vallásos valóságokat nem lehet beszorítani ezekben a kategóriákba. Boff szociológiai értelmezése torzító általánosítás; nem segíti elő a problémák megoldását és a szentségek igazi megértését.

4) A profétizmus az egyházban: — Boff könyve „leleplezi” a hierarchiát és az egyházi intézményeket (63–64, 89, 259–260). Tétele igazolására és alátámasztására a karizmák, nevezetesen a profétizmus alkalmazását követeli (258–261, 268). A hierarchia szerepe egyszerűen a „koordinálás” lenne: elősegíteni a különböző szolgálatok egységét és összhangját; megakadályozni minden megosztottságot és uralkodást (270).

Kétségtelen, hangsúlyozza a dokumentum, Isten egész népe részt vesz Krisztus prófétai funkciójában (vö. LG 12); Krisztus prófétai szerepét nemcsak a hierarchia, hanem a világiak révén is betölti (uo. 35). De a prófétai szerep gyakorlása csak akkor jogosult, ha az Egyház építését szolgálja. Nemcsak el

kell fogadnia a hierarchiát, hanem pozitíven hozzá kell járulnia a belső egység megszilárdításához, a hierarchia vezetése alatt (vö. LG 12).

A Hittani Kongregáció közleményének végkövetkeztetése: P. Boff könyvének elemzett tételei veszélyeztetik az egészséges (katolikus) hitet, amelyet a Kongregációnak őriznie és védelmeznie kell.

Szabó Ferenc

MINDENNAP IMÁJA

A mindennapi élet tovahömpölyög számtalan aprósággal, újdonságaival és üres eseményeivel. Mintha lelkünk csak piac lenne, ahol a világ kiteríti vásárlásra szegényes kincseit, és ahol állandó nyüzsgés uralkodik. Ez mindennapi életünk valósága? Hogyan találhatunk rá az egyedül fontosra, az Istenre az ilyen mindennapiságban?

Nem imádkozhatunk egész nap, de meg sem szökhethünk a mindennapi szürkeségtől, mert úgy is magunkkal vinnénk azt mindenüvé. Életutunkat csak a mindennapok ügyeivel és kötelezettségeivel járhatjuk. Meneküléssel nem orvosolhatjuk a köznapiságot. Hogyan kereshetjük és találhatjuk meg mégis az Istent? Hogyan válhat a szürke köznap Isten napjává? A kivonulás a világba, hogyan válhat bevonulássá az Istenbe? Lehet-e a köznap lelkinap?

Mindez az isteni pedagógia titka! Kulcsa az önzetlenség és szeretet. Ha tanulékony diákok lennénk, meglenénk a mindennapban a lelki és a belső ember legjobb tanítómesterét. Furcsának tűnhet az isteni pedagógia. Hosszú unalmas órák, a kötelezettség és a munka egyhangúsága, tartós és keserű gondok, életünk kopása, csalódások és félreértések, teljesületlen vágyak, elkeseredettségek, a fiatalok jogainak tiprása az idősebbek részéről, a fiatalok szívtelensége az idősekkel szemben, az élet apró és számtalan nehézsége; a barátságtalan időjárás, az együttélés súrlódásai töltik ki köznapjainkat. De mindezek és az élet ezer más aprósága azt szolgálja, hogy önzetlen és Istent szerető emberekké legyünk. Ki és mi akadályoz meg ebben? Egyedül az a titokzatos „önmagunk"! Pedig a köznapok megtanítanak arra, hogy lassan meghaljunk önmagunknak, feltűnés és nagy jelszavak nélkül, észrevétlenül. Talán magunk sem vesszük észre, hogy a mindennapok hatására omlanak az önzés falai, amit a szorongó „én" saját védelmére emelt.

Amikor azután ez az „én" igent mond a védtelenségre, észreveszi, hogy a védő falakra nem is volt szükség. Nem teszi az embert boldogtalanná az, ha ez vagy az az öröm, amit eddig nélkülözhetetlennek tartott elmarad. Nem esik kétségbe, ha ez vagy az nem sikerül, egy terv füstbe megy. A mindennapok megtanítanak arra, hogy gazdagok leszünk, ha ajándékozunk, a lemondás megelégedéssel tölt el, az áldozat örömet nyújt; akkor kapunk szeretetet, ha magunk is szeretünk, s az önzetlenség szabaddá tesz. Ez a szabadság képešít a szabad Isten nagy és határtalan szeretetének befogadására.

Szinte minden attól függ, hogyan értelmezzük a mindennapokat. Vagy beleveszünk annak szürkeségébe, vagy pedig megszabadulunk általa önmagunktól.